

Никола Поповић

## КРОЈАЧ КОЈИ СЕ ЗОВЕ СРНА

\*

О добрим мајсторима глас брзо иде, помињу им се имена и кад их нема, путокази за њихове радње постану својеврсни план града. Тако сам, на савет друга који одела воли и уме да носи, шио летос одело код сарајевског кројача којем је презиме: Срна. Кратко, лакозвучно презиме, временом се природно и питко претопило у име:

– Срна је најбољи. Кроји и модерно и по старински, познаје дезене и материјале, казаће ти фабрику само што дирне штоф. – Зна мој друг, денди сарајевски, модне детаље и стилове, а кројач, каже ми, сваком погађа крој: у добро скројеном сакоу, сужен је струк, уска рамена постану широка а дежмекасто тело витко.

Лепо презиме кројач има – помишљам – јер кошута је танка и грациозна, отмено се носи, такво ће бити и моје одело.

– Не питај за рок – наставља мој друг, мајстори не воле да их пожуреју и подсећају; прича ми стару причу о чаршијском мајстору што је правио дубак за новорођенче па се одужило до поласка у школу. Зато што га је пожуривала нестрпљива муштерија, најпоследње је вратио дукат, дат у предужам, и дигао руке од посла.

\*

У улици скривеној од вреве и погледа, кројачка радња застала је између новог и минулог времена, обгрљена двема новим зградама. Усред равних линија, чини се да кућа и њена врата стоје помало накриво, али има таквих кућа у сарајевским улицама. Опиру се тежи и геометрији, а опет стоје чврсто, укоренење као бор на косини.

Много тога залутали шетач може видети овде, завирујући знатижељно у дворишта и доксите. У једном прозору, на плавој позадини

завесе, непомични као слика: бели какаду и мачка, једно до другог, само на махове птица шири жуту кресту. У другом окну: филодендрони са прашљавим листовима и неколико пластичних војника у црвеним мундирима, са бајонетима и мушкетима.

Пред капијом, на степеницама, отворили двоје вино, доба је короне а вечери ведре и млаке; подижу високе чаше у облику тулипана. – Срећан заједнички живот вам желим! – каже мој друг, у пролазу загрлио обоје, онда њу љуби у косу и дарива тек убран маслачак. Весео је и неспутан као арлекин, грли ово двоје, жели им здравље, дукате и армију деце. Млади ашик румени као нар, збуњено гледа, њој мило и смешно.

У познатом је највише загонетног. Тако и у кројачевом крају, у ходу који је и летња, луталачка, фланерија без журбе, али и наменски, како Сарајлије кажу, максуз одлазак мајстору, откривам нове кутке, призоре и лица. У последњи час, јер времена је увек мало, па се и одело шије како и приче настају, између одлазака и повратка.

\*

– Тијела и карактера има разних, а одијело спаја једно и друго – казује кројач, гледајући материјал. Прелази јагодицама преко тамноплаве тканине, па је хвата у длан и растеже између својих од посла јаких, крвгавих шака: – Да је одличан, није, али није ни рђав.

Узео је метар и креду, премерава материјал па моја рамена, прса, стомак: – Или увуци или смршај! – Утире цртицама своје кројачке коте, уписује мере у блок. Онда ћути, пали цигару.

Пушта кројач, као сви мајстори, тишини њено време. Гледа тканину, пресавијену као јуфка, одмерава прегибе и финоћу ткања.

– Хоће ли бити довољно? – не могу више ћутати.

– И за одијело, и за панталоне и за прслук.

Кажем да је прслук, јелек, ствар неког старог времена, те да ми не треба џеп за дуван и табакеру, а он уз осмех: – Моје је да џеп направим, а твоје да ли ћеш на фешти запалити цигару.

– Свечано одијело? – наставља кројач и без питања, плови кроз себи знане одговоре: – Ја и не знам шта то значи, јер одијело је већ свечано, и кад га обучеш, одмах си миљама далеко од нашег, да простиш, гологузог мајmunског сродника. Свако може обући одијело, али може ли одијело изнијети, бити у њему, као што је срна, по којој је моје име, спретног покрета, а ријечи сведене и мирне?

Питам га за фармерке, могу ли се носити уз сако, он вели да могу, али не у његовој кројачкој радњи, за то не треба долазити њему, већ ићи у бермудама и комбинезону. На крају:

– Лако је носити фармерке, одијело не.

Упија свилена постава дим кројачеве цигарете, као што мајсторска радионица чува одјек разговора. Дошли ми у сећање, слушајући кројача сарајевског, сви добри мајстори које сам срео на свом путу, највише либански бербери, мајстори заната и живе речи, и филигранске приче о берберину и краљу, љубитељу коња:

– Магаре може имати свако, коња не.

Лутња нежног и громког тона тражи исушено, звонко дрво; за бријање треба оштра бритва и гладак сапун, пун етеричних уља; за одело треба добар материјал од чешљане вуне, која лети хлади а зими чува топлоту тела.

– За посао, срећно потписан уговор, као и за венчање – казује даље кројач Срна – најбоља је сива, мишја боја. Или морнаричка, тегет. – У тами, она изгледа црна, тамна као гавраново перје, а дања ће јој свјетлост распламсати плаветне нијансе.

\*

Слушам га: овај је кројач, као радња његова, сав у времену дањем и садашњем, премда му реч има архаичан призив и носе га мисли о прошлости, о занату изученом у Љубљани пред крај велике државе. Прслук је, каже ми, на словеначком „теловник”, јер прати линију тела, а грађе и карактера – понавља – има разних.

Сад, на трећој проби одела, помиње кројач у својој причи и рат који је најтеже ранио оне што су на његовоме почетку били, као он сам, ни млади ни стари: – Свако је племе учинило зла таман колико је могло, како кажу, у складу са могућностима, да раскроји и раздијели.

Рекао би кројач још, али он је и мајстор и мештар и мајстер; зна, само на трен ушао је у муљевит рукавац лишен, јасних и чврстих потеза, начевши причу о рату који је био и прљав и кужан и зао. И већ као видра израња и помиње певаче, писце, познате личности којима је кројио одело, не гледајући ко је којег рода и вере.

Левантски бербери веле: – Лице је лице, макар и краљевско, а бритва је бритва. А кројач наш, сарајевски: – Одијело је одијело. – стапају се дуги, ијекавски слогови меког босанског говора.

Кројачева жена нуди нас воћем: – Узмите трешње. – Ситне су, расле у сеновитој башти иза куће, а слатке и сочне.

\*

Затеже кројач Срна ревере мог сакоа и вели: – Стоји ваљано, чусто! Није ово мени првина, па да не знам како, направио сам ти ја одијела на хиљаде. Са срећом да га носиш, у њему те мали прст не заболио... –

казује бајалицу коју памтим од баке, из времена кад се радовало и малој, новој ствари.

Додаје, пратећи ме до капије и коју из бонтона, галантерије, како се одело носи: – Кад устанеш, закопчај сако, кад сједнеш, откопчај. Доње дугме прслука се не закопчава. – Напослетку ме удара по плећима: – Путуј! Носи!

Дотакао је кројач још једном тканину, ни добру ни рђаву, и свој рад чист и заокружен. Задовољан је и поносан као соколар кад пушта у лет однеговано птиче, као градитељ кад слуша први тон свог инструмента.

Прилагодиће се сако раменима и лопатицама, распршиће се пиљевина са лутње, постаће птиче вешт летач. А записи, раштркане реченице, постаће једно ткиво, прожеће их нит приче као чврсти колаген, невидљиво туткало.

\*

Казао је кројач још нешто, о шаву и концу, те како се причвршћују нараменице и рукави леђном и грудном делу, рекао је неке речи знане њему, мештру од заната. Крзавица, то је памучна трака, чува поруб, штити ногавице од крзања. Вуна, од које се прави крагна, сече се под косим углом, да се крагна сљуби уз врат и да не буде набора.

– Одијело, да ли је свечано или није – казује опет – то не постоји, постоји само добро и лоше скројено. Ни живот није сав свечан. Одијело ти ваља носити и на путу, и на слављу, ваља у њему возити, ходати, плесати... – Застају речи, јер рад је готов, а он је човек од мало речи, више од руку и заната; пушта сад кројач Срна и мене и одело, како каже, стапајући две речи у једну, „усвијет”.

У причи увек има понављања јер она тече, колута се као вретено ткачевог разбоја, бубри као мехури реског шприцера који прави будимпештански бармен Матијаш. И свуда, на Оријенту и овде, у Сарајеву где оријенталног трага има а море је надомак: ткачи-самозатајници, кроје своје мале путање шире од сфера свемирских.

\*

Далеко је Сарајево, брдовита улица и мала радња кројачка. О граду, па и овом у котлини, најбоље се пише кад ниси у њему, на даљину је ближи па му пишеш песму, причу, шапућеш кадиш. Тамо веле: нигде нема таквог града, ваздуха и ледене изворске воде. Веле и да га воле више но ико, као да је неко кредом, оном кројачевом, повукао линију, па ко може даље да добаци.

Кажу још, није исто као некад. Не може ни бити, јер и камен на морском дну није исти, нагриза га со и брусевалови. А градова има разних

и у неком се мораш родити, па као амајлију носиш своје име у којем је све, као кројач што носи своје дато по срни: танка је и витка, гиба се елегантно као човек у оделу доброг кроја.

Носи човек из овог града, као неодвојив ушиватак, звук говора, дух и дах и неспутано, дечачко умеће да се као што чини мој друг, денди сарајевски, избрише зачас званичан тон према незнанцу – то у граду кад си, смета ти, кад си другде, недостаје. – И говор си промијенио – кажу оном ко се врати. Али говор се мења код сваког ко путује, у пловидби су вртлози и луке и сидро сећања. Можда се, кажем, променио и говор градски, можда је и Сарајево отишло, одсидрило некуд.

Буду приче о том где је ко био, кад је отишао и зашто, али их прекрије плавичасти дим дувана и мирис свеже млевене кафе, и босанска ракија, мека а јака, пије се дуго и полако, а онда наједном свако пени и прети, не знајући најзад ни шта брани ни кога напада.

Бејрућани веле: нека се чује прича сваке стране, да не буде опет бураска и крвно коло. Град, овај и други, свагда живи своје, а да се и врате они што оду, ни пси не би залајали. Бејрућани још веле: после селидбе, треба само добро проветрити собу, нека други ту живи и нека снови пређашњих станара не ремете његове.

\*

Сад смо на северу, далеко од Сарајева, на венчању у Пољској, у варшавском павиљону, дрворед туја води до великих врата са засуном као на замку, наткриљују их руже пузавице. На узаврелом плесноме подијуму смењују се валцер, мазурка, полонеза, мешају се мириси хране и парфема. Парови подигнули руке, други пролазе испод њих и све личи на опијајући карневалски сплет. Неке је понело пиће, јака а лукава вотка бехеровка, па господаре подијумом, а неке су те исте мале, ледене чаше приковале за столицу па сненим осмехом гледају плесаче.

Блештав је догађај свадба, буде ту женик, невеста, кумови и родбина, разнолика и шарена какав је људски род, сви окупљени на истоме меридијану да прославе улазак у нови живот оних што се воле. Носи плесни такт и траје, као што не јењава упорна варшавска киша. Пада у налетима од зоре, умине само на трен, онда пљусне поново. Склонише одмах свирачи виолину, контрабас и гитару, да не кисне племенито дрво. Стали под једну стреху и наставили.

Било је цветних хаљина и лепршавих, чипкастих шалова, и одела разних – пругастих и једнобојних, дводелних и троделних, преширокких за витког, тесних за крупног. Било је, како гозба тражи, јестива слатког и сланог, пенушаваг вина и колача од сваке врсте. Било је, надасве, песме и музике, и сад ми у мислима фина линија баса, бије тихо

а непогрешиво као што четкица удара у снар. Неко је окретан играч у колу, вешто плеплиће ногама, зна где је крај његовог простора; други игра сам на једној ноzi као ждрал, на неку само себи чујну синкопу.

Све ће то остати на фотографијама а свадба се памти не по руху нити јелу, већ по музици. У паузама, кад утихне, износе окрепљујућу чорбу од цвекле, пољски боршч боје пурпура, у округлом хлебу – пусти дно скробну млеч, а тврда корица држи течност као што бакарни пехар чува вино.

\*

Стаје киша, узела дах пре но што поново почне, хватају дах од ритма и пића разиграни сватови. Мени пао на ум, усред варшавске светковине, кројач сарајевски, Срна. Чујем га као тад: – Чувај одело од кише. Падне кап па буде водена мрља, како је зову: васер флека. Тешка мрља, упорнија од винске, ни камцијом је не можеш истјерати.

У силовитој полонези, поцепао ми неко прслук од одела. Подерало се, тако воле рећи Сарајлије, као да каквој вишој сили приписују, како се каже, белај, а измичу, духовито како знају, стварног кривца, весељака што игра са жаром, за другог се хвата па му поцепа рухо.

Жао ми било јелека морнаричке, тетет боје, криво сам прво кројача што је кројио, онда себе што прслук нисам скинуо, коначно и упорну варшавску кишу, али тргао ме гласни смех, и позив: – Играј!

Тако плес, луди вилењачки краљ, све под своје узима.

\*

Ближи се завршетку свадба, одиграће се још која балада и страствени, вртложни танго. Остаје само игра, музика што валовито опија, а наша пловидба траје, нижу се слике и доживљаји за нове приче. Са сваким путовањем, знатигеља све већа, омирисали смо само биље из баште свеколике, описали јој тек педаљ, а звук лутње неизлечиво се уплео у писање.

За једним столом запевали балканску песму, љубавну тужбалицу о одласку. Али добро је, прекидају их већ, веле да је свадба догађај радостан и полетан, и нема места за тужбалице и севдах, а тамо, на Балкану, увек се за нечим пати, бесповратно тугује. За пољским столом устала госпођа и рецитује поезију, љубавне сонете, ромињају баршунасте африкате, прате их гитарска арпеђа.

Траје и то кратко, јер већ креће ритам нови, грабе ме за плес и опет се игра, славећи, у павиљону налик на дворац нови живот пријатеља наших, лепих ко кнез и кнегиња, па се врти и подијум, и павиљон и Варшава – то је град са великом реком, парковима, булеварима и тавернама које чувају душност.

У предаху, шаљем кројачу слику, питам може ли се саставити: – Само ти плешу – одговара ми – а за прслук, не бери бригу, оставио сам материјала, зато сам ти и рекао да купиш мало више, злу не требало. – У моје одијело уткана је чаролија, али поцијепано се не крпи.

Не помиње кројач ни град, ни земљу, већ само одело пловидбене боје, шнит и расцеп који се не може саставити: – Ја сам кројач, не чаробњак – тако каже кројач сарајевски који се зове Срна.

Сарајево–Варшава, јесен 2021.